

הלכות מעשיות

שיעורו של מורנו הגאון הרב מצליח-חי מאזוז שליט"א

גליון רכה

שודר בערוץ "קול ברמה" בתכנית "בית ההוראה"

העלון מוקדש לע"נ גאון עוזנו עטרת תפארת הפוסקים מרן רבנו עובדיה יוסף בן גורג'יה זצוק"ל

הלכות פורים

נושאי השיעור:

- תענית אסתר: שכח ואכל בתענית, כיצד ינהג. תשובה למי שלא התענה כלל. ברית מילה בתענית אסתר.
- פורים שחל להיות במוצאי שבת: הבאת המגילה לבית הכנסת בשבת. רצה והחליצנו או על הנסים.
- סעודת פורים: אמירת על הנסים כשסיימו לאחר צאת הכוכבים. ברכת המזון בעודו שתוי. תפלת מנחה וערבית בעודו שיכור.
- קריאת מגילה: קריאת המגילה עם החזן מתוך מגילה כשרה.
- קריאת פרשת זכור: אם הנשים חייבות לשמוע קריאת פרשת זכור.
- פרטים שונים בקריאת המגילה: מתי יברכו על הנר בליל פורים שחל במוצאי שבת. זמן קריאת מגילה לתושב כרך העובר בעיר.
- דיני מתנות לאביונים: האם באמת חייבים לתת לכל מי שפושט ידו בפורים. פרטי דינים שונים במתנות לאביונים.

מן הראוי היה לקבוע את התענית בשנה כזו ליום שישי, וכך אכן פסק בארחות חיים (הלכות תעניות סימן יט, ועי' בחי' הריטב"א עירובין מא: ובהערת המו"ל) שמתענים ביום שישי. אבל עם הזמן ראו חכמי הדורות שהצום ביום שישי מונע כבוד שבת, כי ביום תענית רגילים העם להרבות בסליחות ויוצאים מאוחר מבית הכנסת ואינם מספיקים להכין צרכי שבת כראוי, או שמוצרים רבים כבר היו חסרים בשוק בשעה שגמרו את התפילה. ולכן כתב הרמב"ם (פ"ה מהלכות תעניות ה"ה) שיש להקדים את התענית ליום חמישי. וביאר המגיד משנה טעמו מפני

שכח ואכל בתענית, כיצד ינהג

א. שאלה: מי ששכח ביום תענית אסתר ואכל ושתה כהרגלו, מה עליו לעשות?
תשובה: אדם שאכל ושתה ביום תענית, עליו נאמר "מעוות לא יוכל לתקון וחסרון לא יוכל להמנות", ואין מועיל במה שיצום פעם אחרת. (משנ"ב סימן תקסח סק"ח וכף החיים שם אות ז'). אבל בתענית אסתר בשנה זו הדין שונה, ואם לא התענה עם הציבור ביום חמישי יתענה ביום שישי.
רבתינו ז"ל קבעו את יום תענית אסתר ליום ערב פורים, וכשחל פורים ביום ראשון מקדימים את התענית קודם השבת.

כבוד השבת, כפי שנתבאר. וכך פסקו הטור ומרן בשלחן ערוך (סימן תרפו ס"ב).

כפי שהזכרנו, מן הדין הזמן היותר ראוי להתענות בו היה ביום ששי, ועל פי זה כתב הרב משנה ברורה (סק"ג) שאדם שהיה בדרך ושכח שמתענים ביום חמישי ואכל ושתה, ובלילה בא לביתו ושמע שהעולם התענו היום, יתענה למחר בערב שבת, שהוא הזמן העיקרי שהיה ראוי להתענות בו. וגם מרן הגר"ע יוסף בחזון עובדיה (פורים עמוד מב) כתב שטוב שיתענה ביום ששי¹.

כל האמור הוא דוקא אם לא התענה כלל, אבל אם נזכר במהלך התענית שהוא יום תענית, עליו להתענות משעה שנזכר עד סוף היום, ואינו צריך להשלימו למחר, כיון שהתענה יחד עם הציבור. ורק מי שלא התענה כלל עם הציבור ביום חמישי, עליו להתענות ביום ששי².

תשובה למי שלא התענה כלל

ב. שאלה: אם שכח ולא התענה בשאר תעניות שאין לו תקנה, האם עליו לעשות תשובה על כך?
תשובה: גם מי שחטא בשוגג ואפילו בדרבנן עליו לעשות תשובה. (משנ"ב סימן שלד ס"ק עח. וע"ע בכף החיים שם אות קלד וקלט).

ברית מילה בתענית אסתר

ג. שאלה: ברית מילה הנערכת ביום תענית אסתר, כיצד יש לנהוג?

תשובה: בעלי הברית מותרים לאכול ולשתות ביום תענית אסתר אפילו אם התעית בזמנה, וקל וחומר בתענית מוקדמת (כשחל פורים ביום ראשון, שמקדימים להתענות ביום חמישי), ואינם צריכים להשלים למחר. ושאר העם הנוכחים, אם ירצו לאכול היום ולהתענות למחר, רשאים לעשות כן.

ומכל מקום הדרך הנכונה ביותר היא לקיים את הברית סמוך לשקיעה, ולאחר מכן יתפללו ערבית וישבו לסעודת המילה.

מקורות: ראשית נבאר דין תענית שחלה בה ברית מילה.

ברית מילה שחלה להיות ביום תענית, כל בעלי הברית חייבים להתענות עם הציבור, וכן חתן בשבעת ימי המשתה.

כן כתב הריטב"א (סוף מסכת תענית), וביאר שני טעמים לדבר: א. תענית הציבור היא אבל של כלל עם ישראל, ואילו שמחת

הברית או הנישואין היא שמחת יחיד, ואין שמחת יחיד דוחה אבל דרבים. ב. גם על בעלי הברית או החתן להצטער בחורבן הבית, וכמו שנאמר: "אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני, תדבק לשוני לחכי אם לא אזכרכי, אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי" (תהלים קל"ז ד). ומבואר שאדרבה, חתן בשעת שמחתו עליו לזכור ולהצטער יחד עם כולם על חורבן הבית.

וכן פסקו בביאור הלכה (סימן תקמט ס"א) ובכף החיים (שם אות ה'), שחתן והוא הדין לבעלי הברית, חייבים להתענות בתעניות ציבור, ורק בתענית דחיה פטורים.

ועל פי הטעמים שהזכיר הריטב"א, כתב הגאון רבי יצחק טייב בספרו ערך השולחן (סימן תקנ אות א'), שמשמע מטעמים אלו שעל בעל השמחה לצום דוקא בתענית שהיא זכר לחורבן, שיש בה אבלות דרבים, אבל תענית אסתר שלא נקבעה זכר לחורבן הבית לא שייך בה הטעם של "אעלה את ירושלים על ראש שמחתי", ולכן חתן בתוך שבעת ימי המשתה, וכן אב המל או פודה את בנו בזמנו, אינו צריך להתענות בתענית אסתר ואפילו בשנה רגילה שהתענית לא דחיה. ודוקא בעלי הברית, דהיינו אבי הבן, המוהל והסנדק, אבל שאר האורחים חייבים בתענית. ומותרים לאכול דוקא משעת הברית ואילך, וכפי שנבאר בהמשך.

ומכל מקום תענית אסתר שהוקדמה ליום חמישי קלה יותר לענין זה, וכך כתב הרמ"א (סימן תרפו ס"ב): אם חל פורים ביום ראשון שמתענין ביום חמישי שלפניו וחל בו ברית מילה, מותר לאכול על המילה ולמחר ביום ששי יתענו האוכלים.

וממה שכתב שאוכלים על המילה, משמע שההיתר לאכול הוא דוקא לאחר עריכת הברית, אבל קודם לכן אסור גם לבעלי הברית לאכול.

ועוד משמע מדבריו, שלא רק בעלי הברית מותרים לאכול, אלא גם שאר העם המוזמנים לברית מותרים לאכול, אלא שעליהם להתענות למחר.

אמנם הרב טורי זהב והרב אליה רבה חלקו על הרמ"א וכתבו ששאר העם אסורים לאכול ולשתות ביום התענית ולהשלים את התענית למחר.

אבל במשנה ברורה (סק"ז) הביא שכמה אחרונים פסקו כהרמ"א.

¹ וכן פסק הרמ"א שם למי שהשתתף בסעודת ברית מילה ביום חמישי, שיתענה ביום ששי, וראה למעשה בזה להלן (אות ג').
² כך מבואר ממה שכתבו בשו"ת שבות יעקב (ח"ג סימן נ) ובשו"ת מי באר (ס"ס סג, דף לט ע"ג) והמשנה ברורה שם, מי שהיה בא בדרך ואכל "ובלילה" בא לביתו ושמע שהתענו, יתענה למחר. ולא הוסיפו להחמיר אפי'

לכן למעשה, בעלי הברית מותרים לאכול ולשתות ביום תענית אסתר, ואינם צריכים להשלים למחר. ושאר העם הנוכחים, אם ירצו לאכול היום ולהתענות למחר, רשאים לעשות כן. ומכל מקום הדרך הנכונה ביותר היא לקיים את הברית סמוך לשקיעה, ולאחר. מכן יתפללו ערבית וישבו לסעודת המילה.

הבאת המגילה לבית הכנסת בשבת

ד. שאלה: ציבור שעורכים סעודה שלישית בבית הכנסת, לאחר מכן יש דרשה ותפילת ערבית. האם מותר להביא את המגילה לבית הכנסת בשבת קודם סעודה שלישית?

תשובה: יש לדון בזה מצד שני איסורים:

ראשית יש לדון האם המגילה היא מוקצה. ידועים דברי הרב פרי חדש (סימן תרפ"ח ס"ו) שאסור לטלטל המגילה בשבת, שכיון שאסור לקרוא המגילה בשבת משום גזירת רבה שמא יטלטל ארבע אמות ברשות הרבים, הרי המגילה מוקצה.

ומאידך הרב אליה רבה כתב שאין לאוסרה משום מוקצה.

וכתב בשערי תשובה (סימן תרצ"א ס"א) שלמעשה נראה שאין מחלוקת, שמה שאסר הרב פרי חדש הוא דוקא בשבת שחל בה פורים דמוקפין, שכיון שחז"ל אסרו לקרוא בו את המגילה נעשית מוקצה לאותה שבת, אבל בשאר שבתות השנה שאינו נחפז להוציאיה לרשות הרבים, לא גזרו חז"ל ואינה נעשית מוקצה. ולכן למעשה מצד דין מוקצה אין לאסור להביאה לבית הכנסת בשבת, בשנה זו שלא חל פורים בשבת.

ומכל מקום למעשה החמיר בשערי תשובה (שם) מטעם אחר, שמכין משבת לחול, שכן מצינו בפוסקים שאסרו להביא דברים ממקום למקום משום הכנה, וכגון להביא את בקבוק היין בשבת לצורך הבדלה במוצאי שבת ועוד.

אבל יש פתרון להתיר להביאה לבית הכנסת (עדיף בצינעא), וכגון חזן ששכח להביא את המגילה לבית הכנסת, שיביאנה בתוך שקית שהרבים לא יבחינו, וכשמגיע לבית הכנסת יפתחנה ויקרא בה מעט בשבת כדי שלא ייחשב לו הכנה משבת לחול.

ולכן למעשה, ראוי להביא את המגילה לבית הכנסת כבר מיום שישי, ואם אינו יכול יביאנה מיד במוצאי שבת ולכל המוקדם בבין השמשות, שחכמים לא גזרו שבות בבין השמשות. ואם גם זה לא מתאפשר, יביאנה לבית הכנסת וילמד בה מעט בשבת, שנמצא שאינו מכין משבת לחול.

רצה והחליצנו או על הנסים

ה. שאלה: מי שהמשיך סעודה שלישית לתוך מוצאי שבת שחל בו פורים, האם יאמר בברכת המזון "רצה והחליצנו" מחמת השבת, או שיאמר "על הנסים" שהרי נמצא כבר בליל פורים?

תשובה: יזכיר של שבת בלבד.

יש דין דומה, מי שאכל סעודה שלישית והמשיך סעודתו לתוך מוצאי שבת שחל בו ראש חודש, ואכל כזית פת בתוך ליל ראש חודש, האם עליו להזכיר יעלה ויבוא מחמת מה שאכל בליל ראש חודש ורצה והחליצנו מחמת אכילת השבת, או שיאמר רק אחד מהם, ואם כן איזה מהם יאמר.

לט"ז (סימן קפח ס"ז) יזכיר את שניהם, רצה והחליצנו ויעלה ויבוא.

ומגן אברהם (שם ס"ח) העיר שאם יזכיר שניהם מיחזי כסתרי אהדדי, ולכן יזכיר ראש חודש שלכולי עלמא עכשיו זמן ראש חודש, ולא יזכיר של שבת כי נחלקו הפוסקים אם הולכים אחר תחלת הסעודה.

אולם לפי דברי מרן שהולכים אחר תחלת הסעודה, הורו מרן הגר"ע יוסף (שו"ת יחזה דעת ח"ג סימן נה בהערה) ומרן ראש הישיבה שליט"א (הובאו דבריו בהגהות "איש מצליח" סוף סימן קפח) שיאמר רצה והחליצנו בלבד.

אבל בפורים שחל להיות במוצאי שבת, לכל הדעות יזכיר של שבת בלבד. כך כתבו הרב מגן אברהם (שם) ומשנה ברורה (שם ס"ק לג), שכיון שהזכרת מעין המאורע בחנוכה ופורים בברכת המזון היא רשות (כמבואר בהגהת הרמ"א בסימן קפ"ד), לכל הדעות אין להזכירו בברכת המזון של סעודה שלישית במוצאי שבת.

ולכן הלכה למעשה, אם סיים סעודה שלישית לאחר צאת הכוכבים כשנכנס כבר פורים, לכל הדעות יאמר רק רצה והחליצנו ולא על הנסים.

ולפי זה יש לחלק גם לענין לכתחילה, שאם חל ראש חודש ביום ראשון לכתחלה לא ימשיך לאכול בסעודה שלישית אחר השקיעה, כיון שכפי שאמרנו יש בזה מחלוקת גדולה בפוסקים, ורצוי להמנע מכך. אבל בחנוכה ופורים אין חשש, ואפשר גם לכתחילה לאחר מעט את סיום הסעודה השלישית ויאמר בברכת המזון רצה והחליצנו בלבד.

אמירת על הנסים כשיימו לאחר צאת הכוכבים

ו. שאלה: ביום פורים אם סיימו סעודת פורים (סעודת מרדכי) לאחר צאת פורים, האם אומרים בברכת המזון על הנסים? **תשובה:** יאמר על הנסים.

כתב מרן בשלחן ערוך (סימן קפח ס"י): היה אוכל ויצא שבת, מזכיר של שבת בברכת המזון, דאזלינן בתר התחלת הסעודה. והוא הדין לראש חודש ופורים וחנוכה.

ואמנם יש מהאחרונים שפקפקו בדין זה, ולכן כתב בכף החיים (אות מג) שלמעשה שב ואל תעשה עדיף.

אבל דעת מרן החיד"א בברכי יוסף (סימן קפח אות יב) ומהר"י עייאש (שם אות א') ומרן הגר"ע יוסף (שו"ת יחיה דעת ח"ג סימן נה) ומרן ראש הישיבה שליט"א, שיש לומר על הנסים אפילו לאחר צאת הכוכבים.

ובפרט שרבים טרודים רוב היום, ועושים מלכתחילה סעודת פורים לקראת השקיעה ועיקר הסעודה נעשית בלילה, ואם לא יאמרו על הנסים בברכת המזון נמצא שלא אמרו כלל על הנסים בברכת המזון ביום פורים, ויעשו כעיקר הדין לומר על הנסים כיון שהולכים אחר תחלת הסעודה.³

פורים שחל במוצאי שבת

שאלה: בשנה שחל פורים במוצאי השבת, מה דינו של זוג ירושלמים שהתארחו בשבת בבני ברק ותכננו לחזור לביתם בירושלים במוצאי השבת, והמתינו בתחנת האוטובוס זמן רב ולבסוף נשארו ללן בבני ברק. האם צריכים לחפש מנין על מנת לקרוא את המגילה?

תשובה: אינם קוראים את המגילה כלל. ואף שבעלות השחר של יום י"ד נמצאים בבני ברק.

כך כתב מרן בשלחן ערוך (סימן תרפח ס"ה) אם היה בדעתו לחזור למקומו בזמן קריאה, ונתעכב ולא חזר, קורא כמקומו. והיינו שצריך שיהיה גם במחשבה להיות פרוז בן יומו, וגם שלמעשה נשאר בעלות השחר בעיר.

ברכת המזון בעודו שתוי

ז. שאלה: ידועה ההלכה שחייב איניש לבסומי עד דלא ידע וכו', האם יש מניעה לברך ברכת המזון בעודו שתוי, ואם כן כיצד יש לנהוג בענין?

תשובה: אם הגיע למצב שאינו יכול לדבר בפני המלך, יכול לברך ברכת המזון. אבל אם הוא במצב של שוטה גמור, אינו יכול לברך כלל.

³ ובענין סעודת פורים, כתב מרן ראש הישיבה שליט"א בספרו סנסן ליאיר (חידושי שלחן ערוך סימן תרצה, עמוד שכב) על הפסוק "ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק" (בראשית כא ח'), ש"ביום הגמל" הוא אותיות "ביום מגלה", שזה רמז שביום המגילה עשה משתה גדול. כי אברהם עשה סעודה זו ביום פורים ממש, שביום ראשון של פסח נולד יצחק, ונגמל לאחר עשרים וארבעה חודשים, ואחת משתי השנים הללו היתה מעוברת ונמצא שנגמל ביום פורים שושן ממש, ובו ביום עשה אברהם משתה גדול. ⁴ עיין להפרי חדש (סי' תרצה) בשם רבנו אפרים, ולמרן ראש הישיבה שליט"א בספרו סנסן ליאיר (חידושי ש"ע שם) לבאר שיטה זו. ⁵ בבבא מציעא (כג:) מובא שתלמיד חכם שאינו משנה בדיבורו ותמיד אומר על הן ועל לאו לאו (היום קוראים לזה "לא יודע לשקר"...), מחזירים לו

בעצם דין חייב איניש לבסומי בפוריא יש מחלוקת בפוסקים, שיש שכתבו שלאחר שאירע המעשה עם רבה ורבי זירא חכמים ביטלו את החיוב הזה.⁴

ידועים דברי הרמב"ם (פ"ב מהלכות מגלה הט"ו) שכתב, שותה יין עד שישתכר וירדם בשכרותו. וגם הרמ"א (סי' תרצה ס"ב) כתב, יש אומרים שאין צריך להשתכר כל כך, אלא ישתה יותר מלמודו (מהרגלו) וישן, ומתוך שישן אינו יודע בין ארור המן לברוך מרדכי. וכתב המשנה ברורה בשם הפרי מגדים, שכן ראוי לעשות.⁵

אבל מרן בשלחן ערוך פסק להלכה כלשון רבא בגמרא, בלי שום תוספת, וזה לשונו: חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי.

ונשאלת השאלה כיצד יש לנהוג בברכת המזון.

כתב מרן בשלחן ערוך (סימן קפה ס"ד): אפילו השתכר כל כך עד שאינו יכול לדבר כראוי יכול לברך ברכת המזון. ומקור דבריו מהירושלמי (תרומות פ"א ה"ד) שהנאמר בפסוק "ואכלת ושבעת וברכת" היינו אפילו מדומדם, כלומר אפילו שאינו יכול לדבר לפני המלך, שכך משמע שאפילו אתה שבע ומסוחרר, אף על פי כן אפשר לברך ברכת המזון.

וכתב עוד מרן (סעיף ה'), שאם בירך בשכרותו, הסתפקו התוספות והרא"ש אם צריך לחזור ולברך. והתקשו המפרשים בביאור דבריו, כיצד כתב שיכול לברך אפילו שאינו יכול לדבר בפני המלך, ומיד לאחר מכן כתב שיש ספק אם יכול לברך ברכת המזון בשכרותו.

ונאמרו בזה כמה פירושים. הרמ"א ביאר שרק אם אינו שיכור לגמרי יכול לברך לכתחלה, אבל אם הוא שיכור לגמרי בזה התוספות והרא"ש הסתפקו אם יחזור לברך.

ויש אחרונים שכתבו שאכן דעת מרן היא שיכול לברך בשכרותו, אלא שלכתחילה יש להזהר שלא יגיע לידי כך כי התוספות והרא"ש הסתפקו בזה. (ע"ש בכף החיים).

אבל אם הגיע למצב של שוטה גמור, אינו יכול לברך כלל.⁶

בטביעות עין. פרט לשלושה דברים שבהם יכול לשנות מהאמת, ואחד מהם הוא בפוריא, וידועים פירושי רש"י והתוספות בענין. אבל מהרש"א שם כתב ביאור אחר, שפוריא היינו פורים, ועושים את עצמם כאילו אינם יודעים בין ארור המן לברוך מרדכי, אפילו שאינם שיכורים באמת ויודעים להבחין. כלומר שדרך בחורי ישיבות פורים לעשות עצמם כאילו השתכרו ובאמת אינם כן. כולם רואים אותם כאילו הם שיכורים, זזים מצד לצד ומדברים שטויות, אבל זה חלק מהשינוי בדיבורם, שמתירים לשנות בדיבורם. ⁶ כך כתבו המשנה ברורה (ס"ק ו) וכף החיים (אות יב), שהמשתכר כל כך שאינו יכול לדבר בפני המלך, על זה הסתפקו אם צריך לחזור ולברך כשיפוג יינו. וכל זה הוא כשלא הגיע לשכרותו של לוט, שאם הגיע לידי כך פשוט הוא לכל הדעות שצריך לחזור ולברך.

ולכן הלכה למעשה, אם הגיע למצב שאינו יכול לדבר בפני המלך, יכול לברך ברכת המזון. אבל אם הוא במצב של שוטה גמור, אינו יכול לברך כלל.

תפלת מנחה וערבית בעודו שיכור

שאלה: מי ששתה יין בפורים, האם יכול להתפלל מנחה וערבית?

תשובה: גם יין בתוך הסעודה לפעמים הוא משכר, וכל אחד צריך לבדוק בעצמו (פרי מגדים, הובא במשנ"ב סימן צט סק"ב).

מי ששתה יין ואינו יכול לדבר לפני המלך, אסור לו להתפלל, ואם התפלל תפלתו תועבה (ש"ע סימן צט ס"א).. אם שתה רביעית יין או יותר, ומרגיש בעצמו שיכול לדבר לפני המלך, לכתחלה לא יתפלל, ואם התפלל כתב מרן בשלחן ערוך (שם) שיצא ידי חובה. והרמ"א (שם ס"ג) כתב שכיון שהיינות שלנו אינם חזקים אינם נזהרים בזה כיון שהם יכולים לדבר לפני המלך. (ובפרט אם עומד לעבור זמן תפלה. משנ"ב סק"ג). אבל אם אינו יכול לדבר לפני המלך אסור להתפלל בכל אופן).

קריאת המגילה עם החזן מתוך מגילה כשרה

ה. שאלה: מי שיש לו מגילה כשרה מקלף, האם עדיף לקרוא מהמגילה שבידיו או שישמע מהחזן?

תשובה: אם אינו משמיע לאוזניו ואפילו כמה מילים בודדות לא יצא ידי חובה. ולכן מי שיודע בעצמו שאינו יכול להשמיע לאוזניו את כל המגילה, ישמע מהחזן ויצא ידי חובה בקריאתו. כלל ידוע בידינו שברוב עם הדרת מלך. כך פסק מרן בשלחן ערוך (סימן רחצ ס"ד), שאם הביאו במוצאי שבת אש לבית המדרש, אחד מברך לכולם ברכת "מאורי האש" ברוב עם הדרת מלך, ולכאורה לפי זה היה על השומעים להאזין לקריאת המגילה מפי החזן ולא יקרא כל אחד לעצמו.

אבל מרן החיד"א כתב בברכי יוסף (סימן רצה סק"ה ד"ה ומה שהביא) כתב שמה שמצינו בברכת העומר וכדומה שכל אחד

מברך לעצמו, ומדוע לא עושים ברוב עם הדרת מלך. וביאר שכיון שהחזן מברך בראש מקיים בזה ברוב עם, ואם היחיד רוצה לברך לעצמו רשאי ואין בזה חסרון של מעלת ברוב עם⁷. ולכן למעשה יכול לקרוא את המגילה יחד עם החזן, ואינו גורע בזה מצות ברוב עם.

ועל כל פנים ייזהר להשמיע לאוזניו, שאם קרא את המגילה בלחש ולא השמיע לאוזניו כי לא רצה להפריע לאחרים, לא יצא ידי חובה. כך כתב מרן בבית יוסף (סימן תרפט), וכן פסק המשנה ברורה (סק"ה ובשעה"צ סק"ז).

לסיכום: אפשר לקרוא את המגילה יחד עם החזן מתוך מגילה כשרה. ודוקא כשמשמיע לאוזניו, אבל אם אינו משמיע לאוזניו ואפילו כמה מילים בודדות לא יצא ידי חובה. ולכן מי שיודע בעצמו שאינו יכול להשמיע לאוזניו את כל המגילה, ישמע מהחזן ויצא ידי חובה בקריאתו.

ויש להזהר בזה מאד, כי רבים נזהרים לקרוא בלחש שלא להפריע לאחרים, ובאמת מחמת כן חלק מהמגילה אינם משמיעים לאוזניהם ולא יצאו ידי חובה כלל.

כל הפושט נותנים לו, האמנם?

א. שאלה: ביום פורים ניגשים אלי עשרות אנשים וטוענים שכל הפושט יד נותנים לו, האם אכן עלי לתת לכולם בלי גבול?

תשובה: אין חיוב לתת לכולם.

כתב מרן (סימן תרצד ס"ג): אין מדקדקין במעות פורים, אלא כל מי שפושט יד נותנים לו. ומכאן נפוצה הטעות שכל הפושט ידו "חובה" לתת לו.

אבל למעשה כוונת מרן על גבאי הצדקה שאינם צריכים לבדוק אחר כל מי שמקבל אם הוא אביון ממש (וכמו שישנם מפרסמים "אביון אמתי"...), אלא כל מי שמבקש אפשר לתת לו. כך מבואר בטור ובאחרונים, שאפילו אם נתן לאביון והמקבל לא באמת אביון, יצא ידי חובת מתנות לאביונים, ולאחר מכן אין צריך לתת לכל אחד עוד ועוד.

ומלשון הגמרא "לא שמע איניש קל אוניה מקל תקועיא דיחידאי", משמע שהיו רבים מאד, וקשה לומר שכולם היו אנוסים. ועוד דלשון הגמרא כי מסיים שליחא דציבורא תקיעה ביבנה וכו', משמע שכולם היו נוכחים שם באותה שעה, ותיכף כשסיים לתקוע תקעו. ועוד שאם לכתחלה אחד יתקע לכולם, אם כן כל האנשים הללו שלא שמעו ימנו אחד שיתקע לכל אלו הנותנים, ולמה כל אחד תוקע לעצמו. ומשמע שרצו כל אחד לתקוע בעצמו, שמצוה בו.

⁷ וגם ידועים דברי הגמרא במסכת ראש השנה (ל), שרב יצחק בר יוסף אמר שכאשר החזן היה מסיים את התקיעה ביבנה, אדם לא היה שומע כלום מפאת התקיעות של היחידים שהיו באים לתקוע. וכתבו התוספות שם (ד"ה וביבנה) שאין לומר שיצאו כבר ידי חובה בתקיעת החזן, כי לאחר שיצאו ידי חובה אסורים לתקוע, אלא מדובר שלא שמעו את תקיעת החזן. ולכאורה היו יכולים לכתחילה לכוון שלא לצאת בתקיעתו ולתקוע לבדם, ולכאורה משמע שאין בזה פחיתות של מצות ברוב עם.

אם המבקש אכן עני, בלאו הכי יש מצוה כל השנה לתת לו⁸. אבל ודאי שאין בפורים שום חיוב מיוחד יותר על זה.

פרטים שונים במתנות לאביונים

ב. שאלה: מה הסכום שצריך לתת עבור מתנות לאביונים, והאם די במה שיתן פעם אחת עבור כל המשפחה או שצריך לתת עבור כל אחד ואחד מבני הבית? ואם צריך לתת עבור כל אחד ואחד, האם על כל אחד לתת בידו ממש או שיכולים לזכות לאחד מבני הבית שיתן עבור כולם?

תשובה: מעיקר הדין מספיק לתת פרוטה אחת דהיינו עשר אגורות לכל אביון, ויתן לשני אביונים.

אבל ראוי להשתדל לתת לכל אביון לפחות שני שקלים וחצי, ובסך הכל חמשה שקלים לשני אביונים. זו מצוה שבאה פעם בשנה, וראוי מאד להחמיר בה לקיימה כראוי לכל הדעות. ונבאר טעם הדברים.

מ"ז מרן הגאון בשו"ת איש מצליח חלק ב' דן בזה, והביא את הגאון בעל זרע יעקב (סימן יא) שכתב שצריך ליתן שיעור של שלשה ביצים לחם, ולמד כן מדברי הר"ן במגילה, שכתב שמשלוח מנות צריך ליתן שתי מנות לאדם אחד, אבל במתנות לאביונים די במה שיתן לכל אחד מתנה אחת, לפי שנחשבת בעיניהם לדבר גדול. ולמד מדבריו הגאון בעל זרע יעקב, שכיון שבמשלוח מנות יש לתת כשיעור סעודה גדולה וכמשמעות דברי הגמרא במגילה, גם במתנות לאביונים יתן שיעור סעודה, דהיינו שלשה ביצים לחם שהוא כ-170 גרם, והוא כשני שקלים וחצי בזמננו אם נשער בלחם פשוט.

אמנם הרב בית עובד דחה את דבריו כי מפורש בדברי הריטב"א (מגילה ז.) שדי במה שיתן פרוטה אחת.

אבל מרן האיש מצליח טען שהרב זרע יעקב לא היה חוזר בו גם אם היה יודע מדברי הריטב"א, כי הוא מבאר כך בדעת הר"ן

⁸ וישתדל מאד לתת לכל מי שמבקש צדקה, ואפילו סכום קטן, וכמו שנאמר: "אוטם אזנו מזעקת דל גם הוא יקרא ולא ייענה".

⁹ המגן אברהם (סימן רפב) דן בענין שמיעת קריאת התורה לנשים בכל שבת, ורצה ללמוד מדין עליית נשים לתורה, שמעיקר הדין היו יכולות לעלות לתורה, אלא שאמרו חכמים שאשה לא תקרא, וכיון שמן הדין יכולות לקרוא, נראה שאכן חייבות בקריאת התורה. אבל למעשה דחה ראייה זו והביא ראיות שנשים פטורות. וסיים שמנהג הנשים היום לצאת מבית הכנסת בזמן קריאת התורה.

ולמד מדבריו מרן ראש הישיבה שליט"א בספרו סנסן ליאיר (בתשובות סימן ג' ד'), שכיון שלא הוציא פרשת זכור מן הכלל ולא כתב שבשעת קריאתה נהגו הנשים להשאר, משמע שאינן חייבות בשמיעת פרשת זכור והמנהג הקדמון שלא להשאר אף בפרשת זכור.

שצריך שלושה ביצים לחם, ונמצא שסובר שהיא מחלוקת ראשונים בין הריטב"א להר"ן.

ולכן לסיכום ההלכה למעשה:

א. מעיקר הדין, ודאי שאפשר להקל כדעת הריטב"א ולהסתפק בעשר אגורות בלבד, אבל ראוי ונכון לחוש לדעת הר"ן שלא יפחות מכל אביון שנים וחצי שקלים.

ב. אין צורך שכל אחד מבני הבית יתן בעצמו, אלא די במה שהאב יתן סכום של מתנות לאביונים עבור כל אחד מבני הבית. וכגון שיש לו חמש נפשות בבית שצריך לתת עשרים וחמשה שקלים, יתן שנים עשר וחצי שקלים לאביון אחד, ושנים עשר וחצי שקלים לאביון שני.

ואם הוא נותן למשפחה עניה, יכול לתת להם את כל הסכום, כי גם הבעל עני וגם האשה עניה ויוצא בזה ידי חובת שתי מתנות לשני אביונים.

ועל כל אחד לשים לבו לסובבים אותו, מי שיש לו טיפולים רפואיים ל"א או שנמצא בדחוקות מכל סיבה אחרת, וישתדל לתת כמה שיכול לשמח לב עצובים ולהרנין לב נדכאים.

ידועים דברי הרמב"ם שעדיף להרבות במתנות לאביונים מאשר במשלוח מנות. ודאי שכל אחד עושה משלוח מנות מפואר ומכובד, ואשריו ואשרי חלקו שמהדר במצוה, אבל ודאי שגם במתנות לאביונים צריך להדר לא פחות מכן ולתת בעין יפה, ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך.

מנהג הנשים בפרשת זכור

ג. שאלה: יש נשים צדקניות, מהן נשות תלמידי חכמים, שאינן הולכות לשמוע פרשת זכור בבית הכנסת, ולעומתן יש המקפידות לשמוע זכור בבית הכנסת. האם אכן יש חיוב בזה? ומה היה המנהג הקדום בתפוצות ישראל, הספרדים והאשכנזים?
תשובה: בתפוצות ישראל הספרדים והאשכנזים, לא נהגו הנשים ללכת לבית הכנסת לשמוע קריאת פרשת זכור⁹.

והוסיף שם מרן, שבכל ספרי המנהגים של האשכנזים, כגון מנהגי מהרי"ל, לקט יושר, מנהגי וורמיש"א ועוד, שאפילו מנהגים פשוטים ביותר מזכירים שם, לא הוזכר כלל שמנהג הנשים לבוא לבית הכנסת לשמוע פרשת זכור, ומשמע שלא היה מנהג כזה בתפוצות אשכנז.

וכן בארצות צפון אפריקה והמזרח לא הכירו מזה כלל. כן ידוע ממנהג יהודי תוניס, אלג'יר, לוב, מרוקו, מצרים, בבל, תימן, ולמעשה כל ארצות יוצאי ספרד. בקובץ בית אהרן וישראל נדפס מאמר מהרב מנחם מנדל לובין וכתב שאצל רבים מגדולי הדורות לא נהגו במנהג שמיעת פרשת זכור לנשים, ובכללם הגאון מווילנא, החתם סופר ותלמידיו והמשנה ברורה. וכן בארצות פולין וגליציה לא הכירו מזה כלל, וכן דעת החזון איש, שאין שום חיוב על הנשים לשמוע פרשת זכור.

ואין חיוב מעיקר הדין לנשים לשמוע קריאת פרשת זכור¹⁰ ומכל מקום ודאי שנשים המעונינות ללכת לשמוע אין מניעה בדבר, ויוצאים ידי חובת הפוסקים המחמירים.

מתי יברכו על הנר בליל פורים שחל במוצאי שבת

ד. שאלה: השנה חל פורים במוצאי שבת. האם צריך לברך על הנר בבית הכנסת בורא מאורי האש קודם קריאת המגילה?
תשובה: בזמננו שקוראים את המגילה לאור החשמל, מותר לקרוא את המגילה בבית הכנסת קודם ההבדלה וברכת מאורי

ונמצא שלמעשה לא היה מנהג קדמון שהנשים תשמענה פרשת זכור לא בארצות המזרח ולא בארצות אירופה.

מה שמקפידים על זה בכמה קהילות ישראל הוא ממה שאמרו משמו של רבי נתן אדלר, רבו של החתם סופר. הרב בנין ציון (בעל הערוך לנר) כתב ששמע ממורו ורבו רבי אברהם בינק שהיה תלמידו של רבי נתן אדלר, שאמר משם רבו שהנשים חייבות לשמוע פרשת זכור, והקפיד על המשרתת שלו שתלך ותשמע פרשת זכור בבית הכנסת, וכן הוא נהג אחריו.

ומאידך, החתם סופר, שהיה גדול תלמידיו של רבי נתן אדלר, לא נהג בזה. וידוע שהחתם סופר היה דבוק מאד ברבו, וכתב בדין פרוזבול אם צריך לעשותו בתחילת שנת השמיטה, שלא יתכן שרבו עשה מעשה והוא לא ידע מזה, כי לא זזה ידו מתחת יד רבו.

וככל הנראה יש מחלוקת בדעתו של רבי נתן אדלר כיצד הורה לנהוג. ומכל מקום כפי שהזכרנו בכל תפוצות ישראל לא נהגו הנשים ללכת לבית הכנסת לשמוע פרשת זכור, אך בדורנו חלה התעוררות בנושא, וכפי שיבואר להלן.

¹⁰ הנה כלל ידוע בכל התורה שכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות, וכגון תפילין, שחיובן הוא ביום בלבד, נשים פטורות מהן, וכן כל מצוה תלויה בזמן, אלא אם כן למדו חז"ל לחייב נשים במצוה מסוימת על אף שהזמן גרמא.

אבל מצוה הנוהגת בכל עת ואינה תלויה בזמן, וכגון ברכת המזון שמתחייב בה כל פעם שאוכל, גם נשים חייבות.

ויש לדון לענין מצות זכירת עמלק האם היא תלויה בזמן וכפי מה שתיקנו חז"ל שיקראו בשבת שקודם פורים, ולפי זה נשים יהיו פטורות ממנה, או שיוכלו לקיימה בכל יום שירצה מימות השנה וממילא נשים חייבות בה.

וכתבו כמה פוסקים שודאי שאינה תלויה בזמן, שהרי קודם מעשה המן וקודם שתיקנו חז"ל לקרוא פרשת זכור סמוך לפורים, ודאי שהיתה נוהגת כל הזמן, וכיון שאינה תלויה בזמן נשים חייבות בה. ואמנם כעת תיקנו חז"ל לקרוא סמוך לפורים, אבל עדיין אין בתקנתם כדי לגרוע מחיוב הנשים בקיום מצוה זו.

אבל מאידך הפוסקים נשים משמיעת פרשת זכור סוברים שנשים אינן בכלל מצות זכירת עמלק אפילו שאין הזמן גרמא, מפני שמצות זכירה היא חלק ממצות המחיה.

נאמר בתורה: "והיה בהניח ה' אלקיך לך מכל אויביך מסביב תמחה את זכר עמלק". ביאור מילת "והיה" בפסוק זה פירושה כאשר, שכאשר תהיה לך אפשרות למחות את זכר עמלק, מיד תקיים את מצות המחיה. ולפי זה נמצא שמצות הזכירה המופיעה בסוף הפסוק – "לא תשכח", אינה זכירה גרידא ואין ענין במה שיישב על הרצפה ויקונן על מה שעשה לנו עמלק, אלא מטרת הזכירה היא עבור המחיה, שעל ידי שאנחנו זוכרים מה עשו לנו עמלק נמחה אותם.

וכיון שאין מקום לנשים במלחמה, וכלשון הגמרא נשים אינן בנות כיבוש, וכפי מה שתרגם אונקלוס על הפסוק "לא יהיה כלי גבר על

האש. ויכולים להבדיל אחר קריאת המגילה, ובזמן ההבדלה לברך על הנר.

כי יש לנו ספק ספיקא. שמא כדעת הרמ"א (ולדברי אחרונים רבים גם דעת מרן כן) שיש להבדיל לאחר המגילה, וגם אם נאמר כדעת הכלבו, הסובר שיש לברך על הנר קודם קריאת המגילה, מכל מקום כל זה הוא דוקא בזמן שהיו קוראים את המגילה לאור הנר, אבל כיום שקוראים את המגילה לאור החשמל שאינו ראוי

אשה", שזו אזהרה לאשה שלא לשאת כלי זין, אם כן אינן בכלל מצות מחיית עמלק, וממילא אינן בכלל מצות הזכירה, שכפי שביארנו מצות הזכירה מטרתה עבור המחיה, ואם אינן בכלל המחיה אינן בכלל הזכירה.

כך כתב בספר החינוך (מצוה תרג), וכן חכמים רבים מהדורות האחרונים כתבו את הסברא הזו אף שלא ראו את ספר החינוך, וכגון הגאון בעל משכנות הרועים, הגאון רבי יהודה נג'אר בספרו לימודי ה' (לימוד קמב), ועוד.

ומרן ראש הישיבה שליט"א (בספרו סנסן ליאיר סימן ג') הוכיח מדברי הרמב"ם שמצות זכור היום אינה דאורייתא אפילו לא לגברים, כי מצות זכור היא רק בזמן שיש מלך בישראל, ואפילו אינו מלך המשיח אלא כל מלך בישראל שיש כח בידו למחות את זכר עמלק, אבל בזמן שאין מלך בישראל, אין חיוב מצוה זו מן התורה.

כן מוכח מדברי הרמב"ם בספר המצוות, שכתב שיש שישים מצוות הכרחיות, דהיינו שנוהגות בכל מקום ובכל זמן, ולא מנה בהן את מצות זכירת עמלק, ומוכח שסובר שמצות הזכירה אינה חובה בכל זמן. וכן מוכח מעוד כמה מקומות ברמב"ם.

כן מוכח גם מדברי הרא"ש, שכתב על מה שאמרו בגמרא על רבי אליעזר ששחרר את עבדו הכנעני כדי שיוכל להשלים לעשרה, ועשה כן על אף שהמשחרר את עבדו הכנעני עובר בעשה של לעולם בהם תעבודו.

והקשה הרא"ש כיצד יתכן שכדי לקיים מצות מנין שהיא מדרבנן עבר בעשה ושחרר את עבדו, וביאר שם ששחררו כדי לקיים מצות עשה של קריאת פרשת זכור.

והוכיח מכאן ידיד נפשי הגאון רבי מיכאל דיעי שליט"א, שאם אכן נשים חייבות בקריאת פרשת זכור, לא היה צריך רבי אליעזר לשחרר את עבדו, כי הרי כל מצוה שנשים חייבות גם עבדים חייבים, והיה יכול לצרף אותו אפילו בעודו עבד. אלא על כרחך שדעת הרא"ש לפטור נשים ממצות זכירת עמלק.

וכן משמע מעוד ראשונים שמסתפקים בכלל דין חיוב מצות זכירת עמלק, וכגון הרמב"ן על התורה והרשב"א, שמסתפקים האם כיום מצות זכירת עמלק היא מן התורה, ואפילו על הגברים.

ולפי האמור כתב מרן ראש הישיבה שליט"א שיש כאן ספק ספיקא, שמא כדעת הרמב"ם וסייעתו שכיום אין מצות עשה דאורייתא לזכור את אשר עשה עמלק, והחיוב היום הוא מדרבנן, וכיון שחכמים קבעו לזה זמן לשבת שקודם פורים הוי מצות עשה שהזמן גרמא, וגם אם נאמר שהלכה כדעת התוספות שגם בזמן הזה מצות הזכירה היא מן התורה, עדיין יש לומר שמא כדעת החינוך וסייעתו שמצות זכירה היא רק על הגברים שהם בני כיבוש, אבל נשים שאינן בכלל כיבוש, אינן בכלל מצות זכור.

וכיון שיש לנו ספק ספיקא לפטור נשים, וכן היה המנהג פשוט בכל תפוצות ישראל שנשים אינן הולכות לשמוע פרשת זכור, אין חיוב לנשים לשמוע פרשת זכור.

לברך עליו בורא מאורי האש, מותר לקרוא את המגילה לאור החשמל קודם ברכת הנר¹¹.

זמן קריאת מגילה לתושב כרך העובד בעיר

ה. שאלה: אני גר בירושלים ומחלק מזון בשעות הבוקר המוקדמות בשכונת רמות. כידוע מרן הגר"ע יוסף בשו"ת יביע אומר (ח"ז ימן נח) הורה שבשכונת רמות בירושלים, יקראו את המגילה ביום י"ד. בשעתיים של הבוקר אני נמצא בשני ימי הפורים בשכונת רמות, מתי עלי לקרוא את המגילה השנה?

תשובה: ראשית נבאר את ענין רמות בקצרה.

בגמרא (מגילה ג) אמר רבי יהושע בן לוי: כרך וכל הסמוך לו וכל הנראה עמו נידון ככרך. ועד כמה, כמחמתן לטבריא מיל (כקילומטר). ובגמרא שם מבואר שאם הוא סמוך לכרך אפילו שאינו נראה, וכן נראה אף שאינו סמוך, קוראים גם בט"ו.

ולכאורה הדברים צריכים ביאור, כי ממה שאמרו שכפר הנראה ואינו סמוך קוראים בו בט"ו דוקא שהוא בתוך מיל, משמע שאפילו בתוך מיל אינו נחשב סמוך. ולכאורה אם כן מה המרחק של עיר הסמוכה שאינה נראית, שהרי כבר בתוך מיל עליה להיראות לכרך ונחשבת כאינה סמוכה.

ובבית יוסף (סימן תרפח) נאמרו בזה שתי תשובות. א. גדר עיר הסמוכה לכרך הוא דוקא אם היא צמודה ממש לעיר, בתוך עיבורה של עיר. ואם נראית לכרך, אפילו שאינה סמוכה ממש, כל שהיא בתוך מיל נחשבת ככרך מדין נראית אף שאינה סמוכה.

ב. שיעור סמוכה הוא גם כן עד מיל, ומוודים את המיל דוקא בקרקע. אבל אם נראית, אפילו אם בקרקע המרחק גדול ממיל אלא שבמרחק אווירי הוא עד מיל, חשובה ככרך. כלומר, אם סמוכה עד מיל במדידת הקרקע, או נראית ורחוקה מיל במרחק

¹¹ כתב מרן בשלחן ערוך (סימן תרצג ס"א): אחר קריאת המגילה בערבית אומר ואתה קדוש, ואם חל במוצאי שבת אומר ויהי נועם קודם ואתה קדוש. והוסיף הרמ"א: ואומרים ויתן לך (כמנהג האשכנזים בכל מוצאי שבת), וקוראים המגילה ואחר כך מבדילים. והטעם כדי לאחר יציאת השבת כמה שיותר.

ומשמעות הדברים נראה שלא מברכים על הנר קודם קריאת המגילה, וכן כתבו כמה אחרונים בביאור דברי הרמ"א.

אבל מדברי מרן בבית יוסף (סימן תרצג) משמע שסובר לברך על הנר קודם הקריאה, שהביא שם את דברי הכלבו שכתב שיש לברך על הנר קודם קריאת המגילה, וכתב עליו מרן שכן מסתבר. גם בהלכות תשעה באב מרן הביא את דברי רבי דוד אבודרהם שמברכין על הנר קודם שקוראים איכה, וכתב עליו מרן שכן נהגו העולם.

ואמנם על משמעות דבריו בהלכות תשעה באב אפשר לומר שדוקא שם מברכים על הנר קודם איכה, כי בכל אופן לא עושים הבדלה על הכוס בליל תשעה באב אלא ממתנינים עד למוצאי תשעה באב, ואז אי אפשר לברך על הנר כי זמן ברכת הנר הוא דוקא במוצאי שבת, וכיון שברכת הנר אינה באה יחד עם ההבדלה [ואין כאן איחור של ההבדלה שבכל אופן נעשית רק במוצאי תשעה באב], נהגו לברך על הנר קודם איכה כדי לחוש לדעת הסוברים כן.

אבל בפורים יש לדון, כי הסוברים לברך קודם, טוענים כיצד יתכן שיברך על הנר רק לאחר שנהנה ממנו כל זמן קריאת המגילה, אלא יברך קודם על הנר ואחר כך יקרא את המגילה. [אבל מאידך יש חשיבות לאיחור השבת כמה שיותר, ולא להבדיל עד לאחר הקריאה]. והאחרונים נחלקו בדעת מרן, האם מסכים לכלבו שמברכים קודם המגילה או שמסכים לדברי הרמ"א שמבדילים רק לאחר הקריאה.

אווירי, חשובה ככרך. וכתב מרן הגר"ע יוסף שכן דעת מרן השולחן ערוך.

לעומת זאת יש ראשונים הסוברים שדברי הגמרא "כמחמתן לטבריא מיל" חוזר על כפר הסמוך אף שאינו נראה, אבל אם נראה ואינו סמוך, אפילו נראה רק ממרחק רב, נידון ככרך.

ובזה תלויה המחלוקת בענין רמות, כי היא רחוקה יותר ממיל מירושלים, ולכן אף על פי שנראית לה, דעת מרן שקוראים בה בי"ד. וכפי שאמרנו יש חולקים שכל הנראה חשוב ככרך, ולדעתם נחשבת כירושלים וקוראים בה בט"ו.

ועוד כתב מרן הגר"ע יוסף, שגדר נראה היינו שעומד על הקרקע בכרך ומביט לאופק, ולמעשה העומד בקרקע העיר העתיקה בירושלים אינו יכול לראות את שכונת רמות. וכיון שיש הפסק בין השכונות אינה נחשבת לסמוכה, ואינה נידונה ככרך. (יביע אומר שם אות ג').

וכן הסכימו לדעתו מרן ראש הישיבה שליט"א, ומרן הגרש"מ עמאר שליט"א, ועוד תלמידי חכמים גדולים, שכתבו לבאר זאת באריכות נועם. (וע"ע בשו"ת מחקרי ארץ ח"ג באורך).

נהגי מוניות ועובדים בזמן עלות השחר

ונעבור לבאר את דין המחלק מזון בבוקר, האם צריך לקרוא בי"ד או בט"ו.

ידוע הכלל שאמרו פרוז בן יומו נקרא פרוז, עם זאת כתב מרן ראש הישיבה שליט"א בספרו סנסן ליאיר (סימן ו' אות א) שהוא דוקא אם לן בעיר או נשאר בה, אבל אם רק מגיע לשם להפעיל את קו חלוקת המזון וחוזר לביתו, אינו בכלל פרוז בן יומו ועליו לחגוג כרגיל ביום ט"ו יחד עם משפחתו. שכן נאמר "היושבים בערי הפרזות", אבל זה אינו יושב אפילו שעה אחת.

אבל מרן הגאון רבנו משה הלוי בספרו שו"ת תפילה למשה (ח"ב סימן נט) כתב שכיום שמשמשים בחשמל, גם הסוברים לברך קודם קריאת המגילה יודו שיברך לאחר קריאתה.

שהרי ידועים דברי הגאון רבי צבי פסח פראנק שאין מברכים על החשמל בורא מאורי האש ואפילו אם יש במנורה חוט להט. כי הוא כדיון גחלת של מתכת שלא מוציאה אש ממש, ואינו דומה למעשה אדם הראשון¹¹ שהוציא אש חיזונית. ועל אחת כמה וכמה במנורות של לד וכדומה שאין שם אפילו חוט להט ואינו דומה כלל לאש.

וכתב מרן הגר"ע יוסף (שו"ת יחו"ד ח"ב) עוד טעם מדוע אין לברך על החשמל בורא מאורי האש, על פי דברי מרן שאם יש לו נר ומעליו זכוכית¹¹, אין לברך עליה בורא מאורי האש. והוא הדין לחשמל, שכיון שמכוסה במעטה של זכוכית אין לברך עליו בורא מאורי האש.

וכיון שלמעשה אין לברך על החשמל בורא מאורי האש, אין כאן ענין לדברי הכלבו, כי הוא כתב לברך קודם המגילה כדי שלא יהנה מהנר זמן רב עד שיברך, אבל כאשר משמשים בחשמל שאינו ראוי לברך עליו בורא מאורי האש, נמצא שאינו נהנה מהאש כלל עד שמברך עליה, ואין שום מניעה לאחר את ההבדלה ולכל הדעות יש להבדיל כרגיל ולברך על הנר בתוך ההבדלה, וכלשון הגמרא (פסחים נד.) "סודרן על הכוס".

לסיכום: למעשה יש להבדיל לאחר המגילה ולברך אז על הנר, כי יש לנו ספק ספיקא, שמא כדעת הרמ"א (ולדברי אחרונים רבים גם דעת מרן כן) שיש להבדיל לאחר המגילה, וגם אם נאמר כדעת הכלבו, כל זה הוא דוקא בזמן שהיו קוראים את המגילה לאור הנר, אבל כיום שקוראים את המגילה בחשמל שאינו ראוי לברך עליו בורא מאורי האש, אין מניעה לקרוא את המגילה לאור החשמל קודם ברכת הנר.

וכן הדין לנהגי מוניות וכדומה, שאפילו שנמצאים מחוץ לעיר
בשעות הבוקר, כיון שאינם נשארים שם ודעתם לחזור מיד, דינם
ככרך.

לקבלת העלון במייל, וכן ליצירת קשר –

A025606532@gmail.com

עורך העלון: הרב שלמה נחום.

ביקורת: הרה"ג יצחק מאזוז.